

Уліцька В. І.

Студентка 1-го курсу факультету соціології та права НТУУ «КПШ»

Науковий керівник:

Звягіна І. Н.,

старший викладач, ФСП НТУУ «КПШ».

ХАРАКТЕРИСТИКА СИСТЕМИ ПОКАРАНЬ В РИМСЬКОМУ ПРАВІ

Покарання, як один з найважливіших аспектів кримінального провадження, є його невід'ємною частиною. Воно завжди посідало чільне місце в системі кримінального права як в Стародавньому Римі, так і на сучасному етапі еволюції. Кожна структура, незалежно від напрямку діяльності, має свої визначні риси, що уточнюють нюанси її роботи. Що ж стосується системи покарань римського приватного права, то іноді саме ці уточнення в положеннях і впливали на остаточне рішення та міру покарання, що встановлювалась вповноваженими на це органами.

Історично так склалося, що саме визначення приватного або публічного правопорушення в римському праві не було. Протиправна дія в римському праві називалася деліктом. Всі правопорушення того часу вважались такими, що завдають непоправної шкоди суспільству, а отже сама держава визначала міру покарання за той чи інший делікт. Проте йшов час і карне право, яке окремою галуззю не було, почало активно розвиватися та уточнювати принципи та види своєї діяльності. Цей розвиток ініціював поділ на публічні (*delictum publicum*) та приватні (*delictum privatum*) делікти. Також хочемо зазначити, що злочини поділялись на ординарні (ті, які регулювались старим правом і були чітко регламентовані) та неординарні (ті, що регулювались едиктами імператорів і були гнучкими по відношенню до правопорушників).

При обранні міри покарання, важливим було наявність та характеристика таких ознак:

- мета (*causa*);
- суб'єкт або особа (*persona*);
- час (*tempore*);
- місце (*loco*);

- обсяг вчиненого (quantitate);
- властивість (qualitate);
- наслідок (evenni).

Цікаво, що суб'єктом злочину були всі (не завжди конкретні особи), крім богів. На відміну від сучасного права, в Римі карали лише за активну дію, а бездіяльність не була причиною для засудження особи. Римські юристи стверджували: без вини немає будь-якого покарання; немає вини – немає покарання. [1, с.246]

Система покарань, тобто вид та важкість злочину, визначалася виключно на рішенні суду. Покарання слугувало не для відплати, а для залякування громадян, тому був пріоритет важких тілесних ушкоджень. Всі покарання поділялися на певні види:

- Страта, що належала тяжких видів покарань:

1. Розпинання на хресті – релігійні злочини
2. Спалення
3. Кидання зі скелі
4. Утоплення в мішку за вбивство родичів

Існували страти, при яких особу доводили до самогубства шляхом отруєння.

- Позбавлення римського громадянства (мало місце при порушенні моральних вимог у суспільстві та посадової поведінки)

- Примусові роботи (найчастіше застосовувалися до перегрнів – не римських громадян):

1. робота на копальнях (за військові злочини та проти римського народу, вважалася наступницею смертної кари);

2. використання в гладіаторських боях в якості «особи для биття».

- Ув'язнення – діяло при вчиненні деліктів дрібного характеру, зазвичай стосувалось рабів

- Тілесні покарання

1. існували лише на ранніх етапах розвитку римського права
2. вважалось досить ганебним
3. використовували як допоміжне до основного покарання

4. здійснювалось за крадіжку дитини

- Штраф – прирівнювалися до приватних злочинів, мали місце тільки за дрібні крадіжки (конфіскація майна, розплата худобою та ін.)

Отже, можемо сказати, що система покарань в римському праві була доволі чітко виражена. Її функціонування забезпечувалось належною діяльністю судової системи та негайним виконанням покарань. Ці чинники були основою для успішного розвитку цієї системи та виконання основних завдань, що ставилися перед нею.

Список використаних джерел

1. Підпригора О. А., Харитонов Є. О. Римське право: Підручник. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 512 с. – Бібліогр.: С. 477-481.